

'Bu roman bir yas günlüğü'

MURAT GÜLSOY

NİSYAN

‘Yastaydım. Üzgündüm. Ölüm gibi ezici bir gerçeklik karşısında çaresizdim. Aslında gençliğin bitiydi o evre.’ Murat Gülsoy’la yeni romanı Nisyan ve ölüm, delilik, zaman, bellek üzerine konuştuk...

Melisa Kesmez

ntvmsnbc

Güncelleme: 14:19 TSİ 19 Şubat, 2013 Salı

İSTANBUL - Ailesinde yaşanan kayıpların ardından yas tuttuğu, ölüm gibi ezici bir gerçeklik karşısında çaresiz kaldığı kederli bir zamanda yazmış Murat Gülsoy Nisyan'ı. Diyor ki, “Aslında gençliğin bitiydi o evre. Şimdi ikinci bölüme geçmiş gibi hissediyorum. Yani ömrün ikinci yarısına.”

Nisyan, bunamakta olan bir yazarın yazdığı bir roman. Yavaş yavaş solan bir zihnin, kendi gölgeleri arasında kaybolan bir adamın hikayesi. Çarpıcı konusunun yanı sıra Gülsoy öyle bir ses olmuş ki o adama, ortaya epey şiddetli, insanın iliğine kemiğine işleyecek kudrette bir roman çıkmış.

Nisyan'ı sordum Murat Gülsoy'a. Ölümü, unutmayı, zamanı ve yazmayı...

Ucunda kıyasında ölüm olan bir roman daha... Sizin için bu konuyu bunca cazip kılan nedir?

Nisyan bir tür zorunlu yas sürecinde ortaya çıkmış bir kitap. 2011 yılında ailemde arka arkaya yaşanan hastalıklar ve kayıplarla başa çıkabilmek için yazmaya başladım. O yıl ölüme doğru yol alan bu yaşlı bedenlere ve ruhlara eşlik ederken neler hissettiklerini anlamaya çalışıyordum. Elbette insan bir başkasını anlamaya çalışırken onun yaşadıklarını kendi üzerinde deneyimliyor. Hele bu insanlar sizin birinci dereceden yakınlarınızsa ve sizi siz yapan kişilerse durum daha da çapraşık bir hal alıyor. O insanların bedenlerinde, davranışlarında, duygulanımlarında kendinizden parçaları görüyorsunuz. Bu çok tedirgin edici, sarsıcı bir deneyim. Süreklilik belki de ilk kez bu kadar can acıtıcı oluyor. Tabii ortamda bir de ölüm var. Gençlikte ve çocuklukta sizden çok uzak olan ölüm hasta ve yaşlı evinde gündelik bir konuya dönüşüyor, eskiden fantastik bir hikaye gibi algıladığımız ölüm doğallaşüyor ve bu da insanı sarsıyor.

Ölüm ya da ihtiyarlık, yani hayatımızdakileri, bildiklerinizi, tahayyül etme ve yazma yeteneğinizi yitirmek üzerine düşünür müsünüz sık sık?

Ölüm, delilik, bellek, algılarımız, aklın yanılmalara her zaman üzerine düşündüğüm konulardı. İnsan kendi yok oluşunu, zihninin yokluğunu kolay kolay idrak edemiyor. Oysa uyku ölümün kardeşi, provası. Uyduğumuzda nasıl benliğimiz, bilinçli varlığımız yok olup gidiyorsa ölünce de aynısı olacak. Rüyasız bir uyku. İnsan bunları kendine söyleyip bir nebze olsun avunuyor belki ama çürüyüp gitmekte olan bir bedenden ibaret olduğu gerçeği tüm algılarımızı derinden etkiliyor. Yok olma ihtimali üzerine yoğunlaştığı zaman zihin adeta bir deliriuma giriyor. Çıldırıyor. Hayallerle savuşturmaya çalışıyor. Kim bilir hangi kimyasalların delice akışıyla beynimiz sarhoş oluyor. Hayaller hiç kaybolmuyor, belki zayıflıyor, zavallılaşıyor ama son ana kadar varlığını sürdürüyor.

Roman parçalı metinlerden oluşuyor. Alışık olduğumuz gibi baştan sonra kesintisiz akan bir roman değil. Sizi böyle yazmaya ne yönlendirdi? Bilinçli bir tercih mi, yoksa kendiliğinden öyle mi büyüyüp serpildi roman?

Romanda farklı anlatım biçimlerini araştırıyorum. Hikaye etmenin güvenli yollarından saparak, daha karanlık deneyler yapmak beni başından beri çekiyordu. Metakurmaca bunlardan eğlenceli ve görece

olarak daha popüler olanı. Yazdıklarımın büyük çoğunluğunda yazımın, anlatıcımın, hikaye kişinin kurmaca olduğunu fark etmesinden kaynaklanan tekinsizliğin üzerine gittim. Bunlarda aşırı bir bilinçlilik hali söz konusu aslında. Şimdi Nisyan'da bunun tam ters kutbuna gidiyorum. Biraz İstanbul'da Bir Merhamet Haftası adlı romanımla akrabalığı var yapısal olarak; tema olarak da Sevgilinin Geciken Ölümü'yle ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla benim yazı çizgimin ilginç bir durağı oldu. Nisyan tüm bunlarla akraba olmakla beraber kendi başına bir deneyim oldu.

Nasıl bir deneyim?

Tüm o kederli zamanların içinden geçerken kendi kendime bir ödev verdim: Her sabah bir sayfa yazacağım, gün be gün üreyecek bir roman olacak, 100 gün sürecek, kahramanımızın ne zaman yazdığını bilmediğimiz sarı not kağıtlarının üzerindeki karalamalar... Hatta sonra vazgeçmemek için blog'umda yayımlamaya başladım. Böylece bu verdiğim sözü herkesle paylaşarak kendimi mecbur bıraktım. İlginç olan roman şekillenirken okurlarının da beraber o yolculuğa ortak olması. Hatta yazılan yorumlar oldu. Tüm bunlarla sessiz sedasız bir edebiyat deneyi gerçekleşti. Dolayısıyla yapıya önceden karar vermişim. Ama içerdiği imgeler, hissedilenler gün be gün ortaya çıktı. Hem yapısı çok önceden sıkı sıkıya kararlaştırılmış hem de her şeyiyle kendi kendine büyüyüp serpiyen bir metin. Adamın dünyasının yavaş yavaş şekillenişinde beni büyüleyen, etkileyen bir taraf vardı. Halen de etkisi sürüyor. Tekrar okuduğumda yazılanlar hem bana aitmiş hem de değilmiş gibi bir duygu uyandırıyor üzerimde.

Hayatındaki her şey kendi dahil yavaş yavaş silikleşen ve kendi gölgelerinde bir ölüm kalım savaşı veren ihtiyar bir adam, “yorgun madde” diyor kendine, baş karakteri romanın. Kendinizi bir yazar olarak o haldeki bir karakterin yerine koymak zor oldu mu? Öyle bir adama can vermek, ses olmak nasıl bir tecrübeydi sizin için?

Benim için çok sarsıcı bir deneyimdi. Çünkü sözünü ettiğim o ölümler, hastalıklar sırasında ister istemez “yorgun madde”nin deneyimine tanık oldum. O nedenle o kahramanın yerine koymak aslında çoktan ölüp gitmiş olan birini yaşatmaktı benim için. Çok garip. Bir yas güncesi gibi yazılmış olan bu metinlere dönüp baktığımda bir ölçüde o ölümlerin üstesinden geldiğimi sanıyorum. Belki de o yüzden yazdığım günlerden beri dönüp dönüp okuduğum bir roman oldu. Oysa ben yazdıklarımı basıldıktan sonra tekrar tekrar okuyan yazarlardan değilim. Öyleleri var mıdır, ondan da emin değilim. Nisyan benim için de çok özel.

Romanda olan biteni demanstan –sanırım- mustarip bir adamın bilinç akışı şeklinde anlatıyorsunuz. Adamın gözünden görüyoruz her şeyi. Bu anlatım biçimi anlatılan hikayeyi inanılmaz güçlü kılmış. Sayıklamalar şeklinde ilerliyor yer yer. Yer yer keskinleşiyor zihni. Bu da baştan verdiğiniz bir karar mıydı?

Evet. Hatta çok çok önceden verdiğim bir karardı. Daha doğrusu, şöyle söyleyeyim, yıllardır kafamda böyle bir roman yazma fikri vardı: Bunamakta olan bir yazarın yazdığı roman. Tabii eskiden bunu düşünürken, böyle bir romanın eğlenceli olacağını hayal etmişim. Asla yazamadım. Sonradan, ne zamanki bu zihnin yavaş yavaş soluşuna, bedeninin hızla göçüp gidişine tanık oldum o zaman yazmaya başladım ve ortaya bu metin çıktı.

Romanın adı Nisyan... Unutmak yani... Ama bahsettiğiniz Arapçadaki “nimet il nisyan” dedikleri, yani “unutma nimeti” değil. Tersine “unutma belası”... Unuttukça mutlu olmak ne kelime, gittikçe daha da fenalaşan bir adam var. Unutsak, boş bir sayfaya dönüşsek ihtiyarladıkça daha iyi olmaz mıydı sizce? Hatırlamak en güçlü elimiz mi yoksa?

Ben insanın yaşadıklarının toplamından ibaret olduğunu düşünüyorum. Elbette doğuştan gelen kapasitelerimiz var ama bunlar deneyimle birer varoluşa dönüşüyorlar. Zihnimizin ve bedenimizin kendine özgü bir belleği var. Bu bizi biz yapan şey. Aynı durum coğrafya için de geçerli, nesne için de... Antikacılarda ya da müzelerde nefesimizin kesilmesinin nedeni bu değil midir: deneyimlerle varoluşlarının sınırlarını aşmış nesnelerin yarattığı garip duygu. Nesnenin bellek kazanması. Unutarak mutlu olacağımız sadece bir yanılısma, bir teselli, bir kendini avutma olabilir. Unutmak yüzleşmekten kaçınmaktır. Yüzleşmenin olmadığı yerde ancak simsiyah bir mutsuzluk ürer. İnsanın esenliğe çıkabilmesinin tek yolu bir vicdanının ve bir benliğinin olmasıdır. Bu da ancak bellekle olur. Yoksa Nisyan'daki gibi acı çeken bir yaratığa dönüşür kişi...

Romadaki adam zihninin içindeki savaşta, o “çamurlu boşluk”ta, yazmaya tutunuyor. Küçük kağıtlara aldığı notlardan medet umuyor. Yazmanın ebediyetle bağlantısı var mı sizce? Edebiyat ve ebediyet kelimelerinin kardeşliği bir tesadüf mi?

Yazmak, kaydetmek demek. Ben buradaydım demek. Ağaçlara, okul sıralarına, yeni dökülmüş beton zemine, bin yıllık kaya mezarın duvarına adını kazıyan kişinin çocuksu özlemidir bu: Yıllar sonra birisi bu ismi görecektir ve benim burada olduğumu anlayacak. Tabii kelimeye, yazıya yüklenen mistik bir anlam bu. Ama evet, çoğu zaman yazmanın geleceğe kalmakla, sonsuz yaşamla bir ilişkisi olduğunu düşünerek yazarız. Bu doğru. Ancak Nisyan'ın kahramanı yapmayı bildiği tek şey bu olduğu için yazıyor, sanırım. Tek yapabildiği bu. Yoksa yazarak geleceğe kalacağını hayal ettiği için değil... Tabii başka yönleri de var, bunları ben de okurken fark ediyorum, sonradan... Bu yaşlı adamın aslında dünya üzerinde kaybettiği iktidarını yeniden kazanmak için yazdığını görüyorum. Ya da kaybolan geçmişini canlı tutmak için... Hatırlamak için... Yani geleceğe yönelik bir edim değil artık yazmak, o adam için, geçmişini yaşatabilmek için...

'EVLAT SEVGİSİNİN DİLE GELDİĞİ BİR KİTAP OLDU'

Romanda bir baba-oğul hikayesi var. Sizin yumuşak karnınız olduğunu hissettiğim bir konu bu. "Oğul: Babanın mektubu" diyorsunuz bir yerde. Tam olarak ne demek istiyorsunuz? Aklınızdan neler geçiyor bu konuda?

Henüz bitirmiş olduğum bir konu değil. Çok yönlü ve çok verimli bir arketip baba-oğul ikilisi. Daha önceki yazdıklarım da vardı, şu anda yazmakta olduğum yeni romanımda da var. Bu sefer belki ilk kez babanın gözünden yazmaya çalıştım. Nisyan'ın farkı bu olsa gerek. Evlat sevgisinin dile geldiği bir kitap oldu. Ancak baba ile evladın ilişkisi salt sevgi ekseninde ele alınamaz. Babanın evladını kuran bir tarafı da var. Evlat babanın yarattığı da bir şey, yaşadığı zamana ve ortama söylediği sözdür evlat. İster istemez bu böyledir. Nisyan'ın kahramanı da seziyor bunları, belki sağlığında sorabilseydik ona bu soruyu çok daha derin analizler yapabilirdi, ama şimdi imgelerle konuşuyor, düşüncelerle değil. Oğul: Babanın mektubu diyor, o yüzden de. Minik bir alev diyor avuçlarımla koruduğum...

"Zaman" sizin evvelden okuduğum romanlarınızda da metni taşıyan ana öğelerden biri. Zamanı insanın bedenine gömülü bir saat olarak tanımlıyorsunuz Nisyan'da. Nedir sizde "zaman"ın karşılığı?

Zaman ve mekan dünyayı kuran iki temel kavram. Bir öykü ya da roman yazarken aslında yaptığımız iş zaman ve mekanı yaratmak; bir anlamda icat etmek. Bunu yapmak, yani yazmak, ilk başta çok zevkli bir oyun gibi geliyor insana ama daha sonraları, git gide yapılan işin yaşamın yapısını kurcalamak anlamına geldiğini fark ediyoruz. Yaşarken zamanın çizgisel bir şekilde aynı hızda aktığı yanılsamasını yaşıyoruz; en azından saatlerimiz var ve zamanın akışını sağlama alıyoruz, algılarımızın sağlamlığını yapıyoruz. Oysa yaşananlar, yeni deneyimler ruhsal dünyamızda çok farklı yoğunluklarda iz bırakıyor. Kimi olaylar gerçek yaşamda kapladığı sürenin çok üzerinde bir zaman dilimine karşılık gelecek şekilde meşgul ediyor iç dünyamızı. Yaşadıkça, deneyimlerin katman katman biriktiği, tortulandığı zihinsel dünyamızda zaman tamamen farklı akıyor, hatta belki de akmıyor! Tüm bunlar yazarken harekete geçirdiğimiz, belleğimizin içinde bir arkeolog gibi araştırma yaptığımız bir sürece dönüşüyor. O yüzden zaman konusu da ölüm gibi, delilik gibi temel meselelerden biri haline geliyor, benim için.

Hayat romanda bir yerde geçtiği üzere "kısacık bir uyanıklık" hali mi sizce?

Değil mi?

Metaforları sıklıkla kullanıyorsunuz romanda. Ev, misal, bazen fırtınada alabora olmak üzere bir gemi, bir tabut bazen de...

Nisyan'ın kendine özgü bir dili var, dünyası var. Parçalanmış, eriyen, dönüşen, bulanık bir zihnin penceresinden baktığımız için böyle oluyor. Kimi zaman bir nesne, bir ses, bir izlenim imgeye dönüşüyor.

Hele bir aşk metaforunuz var ki, "vişne çürüğü berjer". Adamın hayatından eksilenleri, hayatında açılan boşluğu bir koltukla anlatmışsınız, insan şaşırıyor. Kurmacanın içindeki gerçeklik duygusuna hayran kalmamak elde değil. Nedir sırrı?

Aslında o bir metafor değil adam için, gerçekliğin kendisi. Yıllar yılı karşılıklı oturdukları koltuklardan birine, göz ucuyla baktığında zihni eski görüntüyü çağırıyor, orada oturan kadının yün çorabının, beyaz kağıt gibi incelmış teninin, kalın sabahlığının başlamasını istiyor. Ama ondan geriye kalmış bir boşluk var sadece. Bu adamın gerçekliği. Biz onu yazılı olarak okuduğumuzda bir imgeye dönüşüyor.

Bu romanı yazarken içinizde nasıl bir Murat Gülsoy vardı? Kendinizin hangi evresindeydiniz?

Dediğim gibi yastaydım. Üzgündüm. Ölüm gibi ezici bir gerçeklik karşısında çaresizdim. Aslında gençliğin bitişiydi o evre. Şimdi ikinci bölüme geçmiş gibi hissediyorum. Yani ömrün ikinci yarısına.

Amour'u seyrettiniz mi?

Evet izledim tabii.

Neler hissettiniz?

Çok etkileyiciydi. Gündelik hayatın içindeki küçük olayların ölüm karşısında farklı anlamlar kazanmasıydı galiba etkiyi yaratan. Bir de tabii sanatın bile insanı kurtaramayacağı vurgusu. Nisyan'da adamımız yine de yazıyor, yine de edebiyat bir biçimde kendini sürdürüyor.